

Social- och hälsovårdsutskottets betänkande 33/1996 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, om undantagstillämpning av 31 § lagen om rehabiliteringspenning och om beaktande av arbetstagares arbetspensionsavgift och arbetslöshetsförsäkringsavgift i fråga om vissa dagpenningar

Riksdagen remitterade den 22 oktober 1996 proposition 172/1996 rd med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, om undantagstillämpning av 31 § lagen om rehabiliteringspenning och om beaktande av arbetstagares arbetspensionsavgift och arbetslöshetsförsäkringsavgift i fråga om vissa dagpenningar till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

I detta sammanhang har utskottet också behandlat rdm. Irja Tulonens /saml m.fl.lagmotion 33/1996 rd med förslag till lag om ändring av sjukförsäkringslagen.

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i saken. Utlåtande 35/1996 rd ingår som bilaga till detta betänkande.

Med anledning av ärendet har utskottet hört yngre regeringssekreteraren Pekka Humalto vid social- och hälsovårdsministeriet, utkomstskyddschefen Elise Kivimäki vid folkpensionsanstalten, ombudsmannen Johan Åström vid Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, ombudsmannen Juhapekka Suutarinen vid Servicearbetsgivarna, socialpolitiska sekreteraren Sinikka Näätsaari vid Finlands Fackförbunds Centralorganisation, social- och hälso-politiska ombudsmannen Riitta Työlajärvi vid Tjänstemannacentralorganisationen FTFC, juristen Markku Kojo vid Akava, socialskötaren Barbro Heikkilä, neonatalogen Maija Pohjavuori och ansvariga socialarbetaren Kaija Piirainen vid Barnkliniken i Helsingfors, vice ordföranden Tiina Kolsi och sekreteraren Susanna Kairivaara-Mäkelä vid Monikkoperheet ry och ombudsmannen Tarja Monto vid Interpedia samt Sari Heinonen, mor till en prematur, och Pertti Lammi, far till en prematur.

Regeringen föreslår vissa ändringar i bestämmelserna om dagpenning i sjukförsäkringslagen. Meningen är att bestämmelserna skall ta större hänsyn till familjernas särskilda behov vid adaption och förtidig födsel. Rätten till faderskapspenning i samband med barnets födelse ändras för att den skall gälla under moderskapspenningsperioden. Det skall beaktas i vissa dagpenningar att arbetstagarens arbetspensionsavgift och arbetslöshetsförsäkringsavgift sänker inkomstnivån med 4,5 procent. Lagen om rehabiliteringspenning skall tillämpas med en sådan avvikelse från det normala att ingen indexjustering görs i rehabiliteringspenningens minimibelopp och inte heller i sjuk- och föräldradagpenningen eller specialvårdspenningen.

Propositionen hör ihop med budgetpropositionen för 1997 och avses bli behandlad i samband med den. Ändringarna avses träda i kraft den 1 januari 1997.

I lagmotion 33/1996 rd föreslås att sjukförsäkringslagen ändras såtillvida att föräldrapenningsperioden i samband med en prematurs födelse kan förlängas med hjälp av dels sjukledighet, dels särskild moderskapspenning.

Utskottets ställningstaganden

Allmänt

Enligt 15 a § 3 mom. regeringsformen skall det allmänna bland annat se till att de som svarar för omsorgen om ett barn har möjligheter att klara av denna uppgift. Av denna orsak finner utskottet det viktigt att föräldrarna under exceptionella förhållanden i samband med ett barns födelse

och adoption får särskilt stöd i att sörja för barnets välfärd. Regeringen föreslår bättre moderskaps- och föräldrapenningsförmåner i samband med prematurfödsel och adoption, men utskottet föreslår att särskild hänsyn ytterligare tas till frågor som har att göra med flerbördsgraviteter, verkställigheten av adoptioner, beräkningen av föräldrapenningsperioden för föräldrar till prematurer och regleringen av faderskapsledighetens längd.

Regeringens förslag om att föräldrapenningsperioden för adoptivföräldrar vid adoption både av utländska och finländska barn skall förlängas är väl motiverat. För en gynnsam utveckling av kontakten mellan barnet och föräldrarna är det viktigt att perioden är tillräckligt lång och möjliggör ett förtroendefullt och gott förhållande mellan barnet och föräldrarna.

I samband med förtidig födsel är det viktigt att föräldrarna kan vårda sitt barn också hemma fastän barnet har fötts så tidigt att den regelrätta moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningsperioden redan löpt ut innan barnet skrivs ut från sjukhuset. Detta spelar en stor roll både för kontakten mellan barnet och föräldrarna och för att ett litet barn skall få bättre livsbetingelser. Ärendet har beretts utifrån rdm. Margareta Pietikäins m.fl. lagmotion 105/1994 rd, som väcktes vid 1994 års riksdag. Med utgångspunkt i denna motion har regeringen berett sin proposition och föreslår nu vissa lösningar, som avviker från den ursprungliga motionen, men som enligt utskottets mening är på sin plats. Lagmotion 33/1996 rd svarar mot lagmotion 105/1994 rd vad gäller moderskapsdagpenningen och specialvårdspenningen. Propositionen uppfyller således målen i dessa båda lagmotioner, men på ett olik sätt i tekniskt hänseende.

Bättre villkor för barnfamiljerna

Flerbördsgraviteter. Numera förlängs föräldrapenningsperioden med 60 vardagar om fler än ett barn föds på samma gång. Utskottet föreslår en förlängning på 60 dagar för varje barn utöver ett. Kostnaderna uppgår till några hundra tusen mark per år.

Adoption. Utskottet föreslår att en försäkrad skall ha rätt till föräldrapenning vid adoption av ett barn som inte fyllt 7 år. Utöver föräldrapen-

ning vid adoption föreslår utskottet att adoptivföräldrarna skall ha rätt till faderskapsledighet på så sätt att båda föräldrarna under en kort tid kan sköta ett adoptivbarn tillsammans. Av praktiska skäl föreslås detta bli genomfört i bestämmelserna om faderskapsledighet. Modern och fadern kan då samtidigt sköta barnet, modern med stöd av föräldrapenning och fadern med stöd av faderskapspenning. Om fadern tar ut en längre vårdledighet, byts faderskapspenningen ut mot föräldrapenning. Vidare föreslår utskottet att en förlängning på 60 dagar skall beviljas vid adoption av syskon på samma grunder som vid flerbarnsfödslar. Enligt vad utskottet har fått veta ger dessa åtgärder upphov till en årlig kostnad på några miljoner mark.

Prematurer. Enligt propositionen är den tidsgräns som avgör om föräldrapenningsperioden förlängs eller inte 50 vardagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten. Utskottet föreslår att gränsen ändras till 30 vardagar, vilket svarar mot tiden vid andra graviditeter. Detta betyder att föräldrapenningsperioden förlängs med i genomsnitt 16 vardagar, vilket ger kostnader om drygt fyra miljoner mark per år. Dessa extra dagar infaller i slutet av föräldrapenningsperioden och därmed uppstår merkostnaderna nästan helt under 1998.

Faderskapspenning i vissa fall. Enligt gällande bestämmelser kan faderskapspenning beviljas för sex vardagar förutsatt att fadern utan avbrott är borta från arbetet under denna tid. I praktiken finns det situationer där fadern inte har kunnat utnyttja hela sin sex dagars faderskapsledighet på detta sätt och då helt gått miste om faderskapspenningen. Utskottet föreslår att bestämmelsen ändras så att rätten till faderskapspenning gäller sammanlagt sex vardagar. Merkostnaderna är obetydliga, bara några hundratals tusen mark.

Med hänvisning till det ovan anförda och propositionens motivering finner social- och hälsovårdsutskottet lagförslagen i propositionen behövliga och angelägna. Utskottet föreslår därför vördsamt

att det andra och tredje lagförslaget i regeringens proposition skall godkännas utan ändringar och

att det första lagförslaget i propositionen godkänns sålydande:

1.

Lag

om ändring av 21 och 23 §§ sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 21 § 4 mom. och 23 § 1—4 mom. sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63), dessa lagrum sådana de lyder 21 § 4 mom. och 23 § 1 mom. i lag av den 28 december 1990 (1324/90) och 23 § 2—4 mom. i lag av den 30 december 1992 (1653/92), som följer:

21 § (ny)

Rätt till föräldrapenning har även en försäkrad som i sin vård har tagit ett barn under *sju* år i avsikt att adoptera det, under förutsättning att den försäkrade deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Denna rätt har dock inte en försäkrad som lever i äktenskap med föräldern eller adoptivföräldern till det barn som skall adopteras eller, utan att ingå äktenskap, lever i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur med en sådan person. *En fader som har rätt till föräldrapenning har motsvarande rätt till faderskapspenning.*

23 §

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Föräldrapenning betalas till barnets moder eller fader från utgången av moderskapspenningsperioden tills 263 vardagar har förflutit från periodens början, den första utbetalningen medräknad. *Om flera än ett barn har fötts på samma gång, förlängs* den tid för vilken föräldrapenning betalas *(utesl.)* med 60 vardagar *för varje barn utöver ett.* Har moderskapspenningsperioden i enlighet med 1 mom. börjat tidigare än 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten, förlängs den tid för vilken föräldrapenning betalas med så många vardagar som moderskapspenningsperioden har börjat tidigare än 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten.

En försäkrad som avses i 21 § 3 mom. har rätt till faderskapspenning som betalas för *sammanlagt* 6 vardagar antingen under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Dessutom betalas faderskapspenning för minst 6 och högst 12 vardagar under moderskapspenningsperioden. Till en fader som fullgör värnplikt i aktiv tjänst eller fullgör vapenfri tjänst eller som i egenskap av reservist eller lantvärnsman är i försvarsmaktens tjänst eller till en fader som fullgör civiltjänst betalas faderskapspenning på motsvarande sätt för den tid under vilken han har semester eller faderskapsledighet. Faderskapspenningen är härvid lika stor som det minimibelopp som avses i 22 § 1 mom.

På grund av vården av adoptivbarn betalas föräldrapenning till en försäkrad som avses i 21 § 4 mom. eller till hans make för varje vardag under vilken vården fortgår tills 234 vardagar har förflutit från barnets födelse, dock för minst 180 vardagar. *Vid adoption av flera än ett barn samtidigt förlängs föräldrapenningsperioden med 60 vardagar för varje barn utöver ett. En försäkrad som avses i 21 § 4 mom. har under föräldrapenningsperioden rätt till faderskapspenning för sammanlagt 6 vardagar.*

Ikraftträdelsestadgandet
(Såsom i regeringens proposition)

Vidare föreslår utskottet vördsamt

att lagförslaget i lagmotion 33/1996 rd skall förkastas.

Helsingfors den 27 november 1996

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Jouko Skinnari /sd, vice ordföranden Maija Perho /saml samt medlemmarna Anne Huotari /vänst, Liisa Hyssälä /cent, Timo Ihämä-

ki /saml, Mikko Kuoppa /vgr, Margareta Pietikäinen /sv, Maija Rask /sd, Osmo Soininvaara /gröna, Marjatta Vehkaoja /sd och Marja-Leena Viljamaa /sd.

Reservationer

I

I regeringens proposition ingår ett förslag till lag om undantagstillämpning av 31 § lagen om rehabiliteringspenning, som går ut på att det inte skall göras en indexjustering enligt den permanenta lagen i minimibeloppet för rehabiliteringspenningen (60 mk/dag). Detta betyder att rehabiliteringspenningens reella värde sjunker.

Med stöd av det ovan sagda föreslår jag

att det andra lagförslaget i propositionen skall förkastas.

Helsingfors den 27 november 1996

Mikko Kuoppa /vgr

II

Regeringens proposition 172/1996 rd innefattar både positiva och negativa element.

Till de positiva elementen hör att de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om dagpenning enligt sjukförsäkringslagen tar större hänsyn till familjernas särskilda behov vid adoption och prematurfödsel. Utskottet har föreslagit ytterligare korrigeringar i propositionen vad gäller dessa situationer och flerbördsgraviditeter. Vi omfattar dessa ändringar.

Positiv är också den föreslagna ändringen i 23 § 3 mom. sjukförsäkringslagen, som medger större frihet vid betalningen av faderskapspenningen under moderskapspenningsperioden, där den nu är begränsad bara till barnets födelse. Det gläder oss också att den alltför strama bestämmelsen om rätten till faderskapspenning under faderskapsledigheten korrigeras enligt vårt förslag och därigenom blir mycket smidigare.

Förfarandet i det tredje lagförslaget är redan hävdvunnen praxis och vi är helt för att det fortsätter.

Däremot kan vi inte godkänna det andra lagförslaget som gäller undantagstillämpning av 31 § lagen om rehabiliteringspenning. Regeringen föreslår ett sådant undantag i indexjusteringarna av rehabiliteringspenningen att de inte alls gäller minimibeloppet för rehabiliteringspenningen. En sådan inskränkning är helt ofattbar, men den står helt i linje med regeringens anti-grundtrygghetspolitik. Vi kan inte acceptera att de allra minsta förmånerna inte indexjusteras.

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att det andra lagförslaget skall förkastas och att det första och tredje lagförslaget godkänns i enlighet med utskottets betänkande.

Helsingfors den 27 november 1996

Hannes Manninen /cent

Liisa Hyssälä /cent

GRUNDLAGSUTSKOTTET*Bilaga*

Utlåtande 35/1996 rd

Regeringens proposition 172/1996 rd

Till Social- och hälsovårdsutskottet

Riksdagen remitterade den 22 oktober 1996 regeringens proposition 172/1996 rd med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, om undantagstillämpning av 31 § lagen om rehabiliteringspenning och om beaktande av arbetstagares arbetspensionsavgift och arbetslöshetsförsäkringsavgift i fråga om vissa dagpenningar till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Utskottet har hört yngre regeringssekreteraren Pekka Humalto vid social- och hälsovårdsministeriet och professorn Kaarlo Tuori.

Grundlagsutskottet har behandlat ärendet ur statsförfattningsrättslig synvinkel och anför vördsamt följande.

Propositionen

Bestämmelserna om dagpenning i sjukförsäkringslagen föreslås bli ändrade för att de särskilda behov som uppstår i en familj vid adoption eller med för tidigt födda barn bättre skall kunna tillgodoses. Rätten till faderskapspenning skall gälla under den period moderskapspenning ges ut. Dessutom föreslås att en sänkning av inkomstnivån med 4,5 procent på grund av arbetstagares arbetspensionsavgift och arbetslöshetsförsäkringsavgift 1997 beaktas i de dagpenningsförmåner som grundar sig på lön. Samtidigt föreslår regeringen att minimibeloppet för rehabiliteringspenning inte skall indexjusteras. Också minimibeloppet för sjukdagpenningen, föräldrapenningen och specialvårdspenningen kommer att vara oförändrade.

Propositionen hänger samman med budgetpropositionen för 1997. Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 1997.

Enligt avsnittet om lagstiftningsordningen kan den utelämnade indexjusteringen inte anses

vara något väsentligt ingrepp i det grundläggande utkomstskyddet. Lagförslagen försämrar inte det skydd som 15 a § 2 mom. regeringsformen ger. Regeringen anser därför att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utskottets ställningstaganden

De föreslagna ändringarna av bestämmelserna om dagpenning i sjukförsäkringslagen till förmån för föräldrar som adopterar barn eller får för tidigt födda barn är en vidareutveckling av det lagstadgade grundläggande utkomstskyddet i 15 a § 2 mom. regeringsformen och främjar därför denna grundläggande rättighet.

Det andra lagförslaget, som innebär att minimibeloppet för rehabiliteringspenning inte indexjusteras, måste bedömas med hänsyn till 15 a § 2 mom. regeringsformen (GrUU 15/1995 rd). En utebliven indexjustering har i och för sig en relativt liten effekt på beloppet. Utskottet anser att lagstiftningsåtgärden inte ändrar nivån på det grundläggande utkomstskyddet så mycket att den strider mot 15 a § 2 mom. regeringsformen.

I ovan nämnda utlåtande gällde utskottets viktigaste konstitutionella bedömning i hur hög grad beloppet för en förmån, sjukdagpenningen, som omfattas av 15 a § 2 mom. regeringsformen, och i sista hand rätten till denna förmån kan knytas till förmånstagarens arbetsinkomster. I detta sammanhang ansåg utskottet att ett förslag som är jämförbart med det tredje lagförslaget i den föreliggande propositionen inte var något problem ur konstitutionell synvinkel. Det tredje lagförslaget gäller frågan om särskilda avgifter för löntagare skall beaktas i de arbetsinkomstrelaterade dagpenningarna. Utskottet upprepar här sin tidigare ståndpunkt att ett lagförslag av denna typ kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

På grundval av det ovanstående anför grundlagsutskottet vördsamt

Helsingfors den 29 oktober 1996

att lagförslagen kan behandlas i den ordning som 66 § riksdagsordningen föreskriver.

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Ville Itälä /saml, vice ordföranden Johannes Koskinen /sd, medlemmarna Gunnar Jansson /sv, Ulla Juurola /sd, Anneli Jäätteenmäki /cent, Marjut Kaarilahti /saml, Heikki Koskinen

/saml, Risto Kuisma /sd, Osmo Kurola /saml, Johannes Leppänen /cent, Paavo Nikula /gröna, Riitta Prusti /sd, Jorma Rantanen /sd och Maija-Liisa Veteläinen /cent samt suppleanten Vuokko Rehn /cent.
